

ЛЮДИНОЦЕНТРИЗМ ЯК ГУМАНІСТИЧНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ЛЮДИНИ

Стаття присвячена проблемі людиноцентризму в системі педагогічних принципів. Окреслено основні ознаки управлінського типу, базованого на людиноцентризмі як гуманістично орієнтованому підході до формування особистості.

Ключові слова: людиноцентризм, особистість, формування особистості, гуманістично орієнтований підхід, природовідповідність.

В. Ковальчук. Человеческоцентризм как гуманистически ориентированный подход к формированию нового человека. Стаття посвящена проблеме человекоцентризма в системе педагогических принципов. Определены основные признаки управленческого типа, основанного на человекоцентризме как гуманистически ориентированном подходе к формированию личности.

Ключевые слова: человекоцентризм, личность, формирование личности, ориентированный подход.

V. Kovalchuk. Lyudynotsentryzm as a humanistic oriented approach to a new man. The article deals with the problem in the system lyudynotsentryzmu pedagogical principles. the basic features of management type based on lyudynotsentryzmi as humanistic oriented approach to identity formation.

Keywords: anthropological principle, personality, identity formation, oriented approach.

Мета: визначити місце людиноцентризму в системі педагогічних принципів; окреслити ознаки управлінського типу, базованого на людиноцентризмі; довести переваги людиноцентричних підходів до втілення сучасних управлінських рішень та інноваційних ідей на практиці.

Постановка проблеми в загальному вигляді. У сучасному суспільстві істотно зріс інтерес до проблеми особистості, вона стала предметом дослідження багатьох наук. Шлях її формування визначає подальший розвиток суспільства. Філософами, психологами, педагогами

ми на рівні державної політики все частіше ведуться розмови про людиноцентризм – "практичний і світоглядний орієнтир, який повинен стати основним виміром державної політики у новітній історії України" [3, 156]. "Людиноцентризм" – це гуманістично орієнтований підхід до формування нової людини – активної, енергійної, розум і душа якої знаходяться в злагоді" [1, 10].

Сьогодні особливо важливо привернути увагу педагогів до формування у вихованців особистісних цінностей, до таких якостей, як справедливість, свободолюбність, самоповага. У зв'язку з цим проблема особистості набуває не тільки теоретичного, а й практичного значення. Цим пояснюється її актуальність.

Крім того, у сучасному світі відбувається активне формування глобального освітнього простору: утворюється єдина система знань, широко застосовується іноземна мова, відбувається експансія інформаційних технологій, діяльність освітніх інституцій набуває інтернаціоналізованого та інноваційного характеру. Ці зміни стають можливими через оптимальні управлінські моделі, високу концентрацію талановитих викладачів і студентів.

Такі трансформації спонукають освіту відмовитись від однобічної орієнтації лише на соціальне замовлення, сконцентруватися на особистісних потребах людини, її ціннісних вимірах щодо пізнання світу, самопізнання, надання можливості кожному досягти бажаного на основі розвитку власних якостей, за рахунок власних зусиль. З огляду на це проблема людиноцентризму як форми реалізації управлінських ідей є надзвичайно актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Людиноцентризм – це філософія творення людини, діяльність якої обумовлена єдністю розуму і душі. Психологія акцентує увагу на тому, що соціальні впливи на особистість перетворюються на її внутрішні умови, які разом з біологічними задатками сприяють активності особистості, що і творить її унікальність. У теоретичному дослідженні питанню вироблення особистістю шанобливого ставлення до себе неабияке значення надається у працях вітчизняних та зарубіжних педагогів і психологів

(Б. Ананьєв, О. Бодальов, Г. Костюк, Е. Еріксон, І. Кон, Ф. Лерш, А. Хілл). Учені акцентують увагу на тій ролі, яку відіграє характер самоповаги у процесах самореалізації та саморозвитку. Якщо самосприйняття нестійке, непевне, а самоповага деформована, особистість більше дбає про самозахист, компенсацію, натомість при позитивному самосприйнятті вона вірить у можливість змін і розвитку, готова апробувати свої сили в різних справах.

Бути особистістю – означає здійснювати за необхідності вибір, оцінювати наслідки прийнятих рішень. Особистість – не лише цілеспрямована, але й самоорганізуюча система. Об'єктом її діяльності й уваги є не лише зовнішній світ, а й вона сама, що виявляється у відчутті "Я", в уявленні себе, у самооцінці, у програмі самовдосконалення, здатності до самостереження, самоаналізу, саморегуляції.

Педагогічна наука підґрунтям усіх педагогічних явищ, процесів, фактів обрала принцип природовідповідності. Уведення принципів природовідповідності та людиноцентризму належить Яну Коменському, які були побудовані на "кордоцентризмі" (філософія серця), яка включає в себе і "дитино центризм". "Музикант, – писав Коменський, – не б'є кулаком або палицею по струнах, не вдярає інструментом об стіну, коли струни ліри, цитри або арфи дають дисонанси, а терпеливо настроює їх, докладаючи все своє мистецтво доти, доки воно не приведе струни до гармонії. Так само повинні ми пристосовуватися до властивостей розуму, приводячи уми до гармонії і любові до наук" [7, 579].

Істотний крок у розумінні природовідповідності зробив Й. Песталоцці, акцентуючи на внутрішній природі людини, розуміючи природовідповідність як відповідність природі дитини.

Про природовідповідність у педагогіці говорив і А. Дістервег. Як аксіома науки обраний принцип природовідповідності навчання і виховання природі дитини, який є визначальним у педагогіці.

Крім того, базовими для статті стали праці "Філософія людиноцентризму як теоретична складова національної ідеї" В. Кременя та А. Бойко "Людиноцентризм як принцип особистісно орієнтованого навчання", присвячені вивченню

людиноцентризму як організаційного принципу дослідження теоретичних за-сад особистісно орієнтованого навчання.

Формулювання цілей статті. Головною проблемою сучасної освіти є невідповідність суперечливих державних рішень та декларацій думці педагога, який розривається між задекларованою метою про особистість як найвищу цінність і реальними спробами багатьох шкіл України реалізувати в освітньому процесі особистісний підхід, та тотальною підконтрольністю й підзвітністю його праці.

Завданнями статті є: визначити місце людиноцентризму в системі педагогічних принципів; окреслити ознаки управлінського типу, базованого на людиноцентризмі.

Таким чином, освіта перебуває в інноваційному пошуку ідей. Проблема інновацій набула особливої актуальності в XXI столітті, коли людство вступило по суті, в інноваційний стан прогресу. Інноваційне мислення й інноваційна діяльність набули надзвичайного значення для всіх сфер життєдіяльності, а особливо для освіти і педагогіки. Бо саме через освіту, у першу чергу, ми почали готувати людину з інноваційним типом мислення, культури і здатності до інноваційної діяльності. Без цього ні людина не буде конкурентоспроможною, ні країна не стане успішною в сучасних умовах розвитку. Інновації – це та суспільно необхідна творча діяльність, без якої вже не може відбуватися результативно будь-який суспільний процес, у тому числі й освітній.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні зазнають постійних змін системи комунікації людини. Досягнення в електроніці, інформатиці, генетиці, біотехнології свідчать, що ми живемо на початку величезної історичної епохи.

Важливе значення для інноваційної діяльності й інноваційного мислення має людиноцентризм. Особистість майбутнього чекає важке життя, якщо ми відійдемо від принципів людиноцентризму. Треба готувати людину, перш за все, через освіту до реального життя, до майбутнього. Майбутнє належить інтелектуальним працівникам, мислячим індивідам. У даному випадку по-новому постає роль і значення особистості, яку повинен осмислити людиноцентризм і врахувати освіта.

Зміни в соціально-економічних напрямках нашого суспільства не можуть не впливати на систему освіти в Україні, особливо в такій її сфері, як управлінська діяльність керівників шкіл. Упевнено входять до неї такі поняття, як "ринок", "маркетинг", "бізнес", "конкуренція". Не стали винятком і цілеспрямова-

ний вплив на учасників педагогічного процесу особистого прикладу керівного складу, управлінського стилю, базованого на людиноцентризмі. Для досягнення цієї мети керівництву необхідно використовувати різні методи та прийоми, зокрема, для скорочення дистанції між особистістю та керівництвом, піклуватися про матеріальну і моральну зацікавленість учасників навчально-виховного процесу, залучати спонсорські кошти для преміювання педагогів за результатами олімпіад, конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт.

Сильною стороною керівника є увага до особистісних особливостей своїх співробітників, здатність зауважувати їхні почуття і потреби. Такий управлінець упевнено виявляє себе в різних контактах, в організації командної роботи, на переговорах і нарадах. Більше того, саме спілкування і взаємодія з людьми є для нього найважливішим професійним ресурсом, додає йому енергії, надає сенсу виконуваній роботі.

Людиноцентризм виступає базовою основою науково-методичного менеджменту.

На жаль, міф про "непотрібну" науково-методичну роботу в школі залишається досить популярним в освітанських колах. Методична робота з огляду на це – одна з найскладніших сфер діяльності педагогічних колективів, а завдання методиста чи заступника директора з даного напрямку діяльності полягає в тому, щоб методичну роботу зробити не лише цікавою, але й життєво необхідною для кожного члена колективу.

Одне із завдань методичного кабінету – створення здорової моральної і ділової атмосфери. Для оптимального психологічного клімату дана служба повинна бути не лише затишним місцем спільної роботи вчителів та учнів. Головним бачиться й те, щоб створити нову концепцію міжособистісних стосунків, базовану на невимушеності у спілкуванні, відкритості, доступності до всіх джерел інформації.

Постійне підвищення кваліфікації кожного педагога – турбота методичного кабінету. Звісно, важливими компонентами цього процесу є школа молодого вчителя, наставництва та стажування, курсова перепідготовка, участь у фахових конкурсах, самоосвіта.

Важливим кроком для досягнення мети вважаємо регулярне фіксування заслуг кожного педагога. Пам'ятаючи про те, що творчого учня здатний виховати лише творчий учитель, а педагогіка співробітництва можлива лише у співпраці вільних людей (учителя та учня), потрібно виховувати вчителя як яскраву незалежну особистість, час від

часу нагадуючи йому про те, що він – автор, головний режисер і постановник уроку, і ніхто, крім нього, не здатний організувати навчання найкращим чином. Жоден чиновник не має права вказувати вчителю, якими методами чи прийомами педтехніки користуватися на уроці чи у виховній роботі.

Людиноцентризмом продиктована така вимога часу, як формування лідерських якостей у педагогів. Цьому сприяє етика лідерства, яка включає рівні, справедливі стосунки з усіма підлеглими, висування перед людьми реальних завдань з урахуванням їх можливостей та здібностей, довіру та делегування повноважень за всіма ступенями службової сходинок, надання максимально широкої ініціативи без опіки над деталями, готовність до ризику, стимулювання сміливості думок. Якщо управління здійснюється не на науковій основі, а по-бюрократичному, без поваги до учасників освітнього процесу, така інновація може призвести до пригнічення, придушення творчих ініціатив, втрати професійних кадрів. Саме через абсурдні риси командно-адміністративної системи значна частина талановитих педагогів, справжніх лідерів, незалежних і вільнолюбних людей у розквіті сил виїхали на заробітки за кордон.

Створити належні умови для праці, умови вільного розвитку творчої особистості учителя та учня, забезпечити відповідний рівень фінансування та матеріально-технічного забезпечення здатні лише справді освічені, мудрі, творчі лідери освіти. Саме на них сьогодні, у період криз і випробувань, покладена відповідальність за збереження педагогічної еліти, поживлення внутрішньошкільних процесів, націлених на пошук змін та інновацій.

Висновки. Головним правилом поведінки лідера, орієнтованого на людиноцентричну модель педагогічного менеджменту, має стати: говорити правду і тільки правду. Базовою етичною основою лідерства у цьому випадку мусить бути правило: прагнення служити людям. Управлінські ідеї, базовані на людиноцентризмі, мають переваги над авторитарним адмініструванням у сучасній системі освіти.

Зрозуміло, яка відповідальність покладається на освіту, котра повинна готувати людину, здатну відповісти на виклики XXI століття. Це час постійних змін, до яких потрібно бути готовими. Тепер, мабуть, зрозуміла суть інноваційної людини й інноваційного мислення, над формуванням яких має працювати суспільство і, перш за все, модернізована освіта [6, 21].

Перспективи подальшого дослідження. Реалії сучасності потребують розробки людиноцентричної та дитиноцентричної моделі освіти, у якій центром концепції буде справді учень і вчитель, а не власне інновація як данина моді чи ідея задля самої ідеї. Принципи людиноцентризму, природовідповідності та особистісного підходу потребують певних алгоритмів поведінки керівника, спрямованих на мінімізацію конфліктності в колективі.

Інтенсивні пошуки нового в управлінні, методичній роботі та практиці навчання породжують оригінальні виховні ідеї, форми та методи виховання, нестандартні підходи до управління, що

характерно для першого рівня інноваційних процесів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вишневський О. Людиноцентризм як педагогічна проблема на тлі сучасних цивілізаційних процесів / О. Вишневський // Освіта : всеукраїнський громадсько-політичний тижневик. – 2008. – № 32/33. – С. 10–11.
2. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. / Н. П. Волкова. – К. : Академвидав, 2009. – 616 с.
3. Гончаренко Семен. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – 376 с.
4. Дистервег Адольф. О природосообразности и культуросообразности в

обучении / А. Дистервег // Народное образование. – 1998. – № 7.

5. Джура О. Болонський процес як прояв модернізації освіти / О. Джура. – С. 58–63.

6. Кремень В. Особистісно-розвивальне навчання як науковий пріоритет / В. Кремень // Рідна школа. – 1998. – № 11. – С. 25–28.

7. Коменский Я. А. Избранные педагогические сочинения. – Т. 2 : Отдельные произведения (фото-файлы).

8. Педагогика : учеб. пособ. для студентов высш. пед. учеб. заведений / [под ред. В. А. Сластенина]. – М., 2004.

Стаття надійшла 23.04.2014 р.

УДК 378.046.4

Оксана МАРИНОВСЬКА

РЕАЛІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ПРОЕКТНО-ВПРОВАДЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ІНСТИТУТІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

У статті розглядається проблема наукового осмислення й узагальнення досвіду застосування нових технологій науково-методичного супроводу інноваційної діяльності, зокрема, у системі проектно-впроваджувальної діяльності інституту післядипломної педагогічної освіти.

Роль та місце системи проектно-впроваджувальної діяльності в цілісній системі інноваційної діяльності інституту розкрито в історико-педагогічній ретроспективі. Якісні показники її ефективності подано через порівняльний аналіз змістових ліній науково-методичного супроводу.

Ключові слова: післядипломна педагогічна освіта, науково-методичний супровід, інноваційна діяльність, система проектно-впроваджувальної діяльності.

О. Мариновская. Реализация системы проектно-внедренческой деятельности в институте последипломного педагогического образования. В статье рассматривается проблема научного осмысления и обобщения использования новых технологий научно-методического сопровождения инновационной деятельности, в частности, в системе проектно-внедренческой деятельности института последипломного педагогического образования.

Роль и место системы проектно-внедренческой деятельности в целостной системе инновационной деятельности института раскрыто в историко-педагогической ретроспективе. Качественные показатели ее эффективности подано через сравнительный анализ содержательных линий научно-методического сопровождения.

Ключевые слова: последипломное педагогическое образование, научно-методическое сопровождение, инновационная деятельность, система проектно-внедренческой деятельности.

O. Marynovska. Implementation of project activities implementing service teacher training institute. The article deals with the problem of scientific understanding and summing up of using of new technologies of scientific and methodical support of innovative activity implementation in the system of the project-implementing activity at In-Service Teachers Training Institute.

The role and place of the system of the project-implementing activity in the system of innovative activity of the institute is described through historical and pedagogical retrospective. Qualitative indices of its effectiveness are shown with the help of comparative analysis of the content lines of scientific and methodical support.

Keywords: In-Service Teacher Training

education, scientific and methodical support, innovative activity, technology of the project-implementing activity.

Мета: розкрити роль та місце системи проектно-впроваджувальної діяльності в цілісній системі інноваційної роботи інституту; проаналізувати якісні показники її ефективності.

Постановка проблеми в загальному вигляді. У період інноваційних зрушень у галузі освіти особливо актуальною є проблема ефективного управління інноваційними процесами, здійснення науково-методичного супроводу інноваційної діяльності педагогів та керівників закладів освіти, зокрема Івано-Франківської області. Їх підготовка в післядипломній освіті вимагає відповідних змін, що обумовлює потребу наукового осмислення, узагальнення та систематизації практичного досвіду застосування нових технологій роботи з дорослими, зокрема, системи проектно-впроваджувальної діяльності.

Основні вимоги до педагогічних та керівних кадрів, рівня їхньої підготовки щодо реалізації стратегічних державних завдань модернізації змісту освіти відображено в Законах України "Про освіту", "Про вищу освіту", Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Положенні про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, Положенні про експериментальний